

ministri käskkiri

Tartu

21. juuni 2013. a nr 288

Riikliku programmi „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013-2017“ kinnitamine

Vabariigi Valitsuse 10. veebruari 2005. a määruse nr 28 „Haridus- ja Teadusministeeriumi põhimäärus“ § 10 punkti 1 ja § 23 lõike 2 punkti 1 alusel:

1. Kinnitan riikliku programmi „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013-2017“ (juurde lisatud).
2. Avaldada riiklik programm „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013-2017“ ministeeriumi veebilehel.

Jaak Aaviksoo
minister

Riiklik programm „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013-2017“

Sisukord

1.	Sissejuhatus	2
2.	Programmi asjakohasus ja eesmärk	3
2.1.	Programmi asjakohasus ning seos teiste arengukavade ja programmidega	3
2.2.	Eesmärk	4
2.3.	Programmiga seonduvad riskid	4
3.	Programmi tegevused	4
3.1.	Valdkonna- ja käsikirjakavandikonkursside korraldamine	4
3.2.	Käsikirjade koostamise ja viimistlemise toetamine	5
3.3.	Tõlkeõpikute koostamine ja viimistlemine	5
3.4.	e-õpikute koostamine ja viimistlemine	5
3.5.	Õpikukäsikirjade koostamise stimuleerimine	5
3.6.	Teavitustegevus	6
4.	Programmi juhtimine ja elluviimine	6
4.1.	Programmi rahastaja	6
4.2.	Programmi haldamine ja juhtimine	6
4.3.	Programmi juhtkomitee	6
4.4.	Valdkondlikud ekspertkomisjonid	7
5.	Programmi rahastamine	7
5.1.	Üldpõhimõtted	7
5.2.	Rakendusplaani koostamine	8
5.3.	Programmi rahastamine 2013-2017	8
6.	Programmi aruandlus ja hindamine	8

Lisa 1: Programmi hinnanguline eelarve 2013–2017.

Lisa 2: Riikliku programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine 2008–2012“ õpikute kuluarvestus (seisuga 9. mai 2013).

1. Sissejuhatus

Riikliku programmi „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013–2017“ (edaspidi EKÕ) **eesmärk on soodustada eestikeelse teadustermiнологia arendamist, levitamist ja kinnistamist** kõrgkoolides eestikeelsetes õppematerjalides ja õppeprotsessis kasutamise ning eesti keeles publitseerimise väärtustamise kaudu. EKÕ põhimõtteliseks aluseks on Eesti Vabariigi põhiseadus, mille järgi riik peab tagama „eesti rahvuse, kultuuri ja keele säilimise läbi aegade.“ Konkreetse suunise EKÕ koostamiseks annab „Eesti keele arengukava 2011–2017“ (kinnitatud Vabariigi Valitsuse määrusega nr 451 26. novembril 2010), mille meetmes 7 (eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses) nähakse ette erialade katmine „oskussõnastike ning eestikeelse õppekirjandusega“. EKÕ näol on tegemist eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamise ja väljaandmise pidevust tagava jätkuprogrammiga programmile „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine 2008–2012“, mille raames planeeritu on teostamisel kuni 2014.a aastani (k.a).

EKÕ kaudu arendatakse eesti teaduskeelt, luuakse ülevaade teadusvaldkondade eestikeelse õppekirjandusega kaetusest, toetatakse eestikeelse õppe- ja teaduskirjanduse loomist ning võimaldatakse ja süvendatakse eestikeelse teadussuhtluse harjumust. EKÕ tegevuste kavandamisel ja elluviimisel lähtutakse eeldusest, et lähiaja õpikaturul omandavad üha suurema rolli e-õpikud ning riigile on oluline tagada riikliku toetusega loodud õppekirjanduse lai kättesaadavus. Soosides ennekõike teaduskirjanduse arendamist originaalõpikute koostamist toetades, toetab EKÕ vajadusel ka kõrgel rahvusvahelisel tasemel võõrkeelsete õpikute eestindamist.

Õpikuloome toetamine riikliku programmiga on vajalik, sest tegemist on spetsiifiliste valdkondade väljaannetega, mille puhul rahvusvahelistumise ja vabaturumajanduse tingimustes ei teki autoritel erialast motivatsiooni ega majanduslikku huvi piiratud nõudlust ning lisandväärtust silmas pidades. EKÕ peab tagama ressursside säästliku ja tõhusa kasutamise, selgitades välja olulistest valdkondades kõige vajalikumad puuduvad õpikud ning toetades nende koostamist ning selle kaudu ka avaldamist ja levitamist. Õpikute vajalikkuse hindamisel peab EKÕ silmas nende kasutatavust nii õppetöös (akadeemilise õppetöö kõrval olenevalt võimalustest ka rakenduskõrgharidus- ja kutseharidussüsteemis) kui ka käsiraamatutena laiemal lugejaskonna poolt ning nende üliolulist rolli eestikeelse teadussõnavara arendamisel ja kinnistamisel.

EKÕ rahastamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. SA Archimedes korraldab rakendusüksusena programmi tegevusi ning vastutab programmi jaoks eraldatud vahendite sihipärase kasutamise eest vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi ning SA Archimedes vahel sõlmitud halduslepingule ja programmi juhtkomitee suunistele. Programmi viiakse ellu koostöös avaloigustlike ja rakenduslike kõrgkoolidega.

Käesoleva programmi tähenduses käsitletakse õpikuna järgmisi materjale:

- 1) õppeaine või õppekursuse sisu esitavat õppekirjandust;
- 2) kommenteeritud ülesande- või tekstikogu;
- 3) kõrgkooliõppes olulise teema monograafilist, õppeprotsessi toetamist võimaldavat käsitlust;
- 4) kõrgkooliõppes, aga ka laiemalt kasutatavaid käsiraamatuid.

Õpikutena käsitletakse nii paber- kui ka e-õpikuid, mille all mõistetakse kas trükitud õpikute elektroonilisi rööpväljaandeid või iseseisvaid, ainult virtuaalselt kasutatavaid õppematerjale.

2. Programmi asjakohasus ja eesmärk

2.1. Programmi asjakohasus ning seos teiste arengukavade ja programmidega

Eestikeelset kõrgharidust toetab pikaajaline traditsioon. Selle osa on hoolimata rahvusvahelistumisest ja välisüliõpilaste osakaalu suurenemisest olnud seni domineeriv¹. Samas on eesti keele strateegia seiretegevuste käigus juhitud erinevate õppekavade puhul tähelepanu asjaolule, et üliõpilastel puudub piisav juurdepääs eestikeelsele õppekirjandusele, mis avaldab negatiivset mõju õppe kvaliteedile, eriti kõrgkooliõpingute alguses. „Eesti keele arengukava 2011–2017“ nendib: „Kõik erialad ei ole veel kaetud oskussõnastike ja eestikeelse õppekirjandusega, kuid töö mõlemas suunas käib pidevalt ja on toetatud riiklike programmidega.“ EKÕ eelkäijaks olnud riikliku programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine 2008–2012“ kõrval on oma vahendeid kasutades andnud ja annavad õpikuid välja kõrgkoolid.

Programmi eesmärgid ja tegevused on mitmetahulises ja tihedas seoses teiste arengukavade ja programmidega. Lisaks lähtumisele „Eesti keele arengukavast 2011–2017“ tuleneb EKÕ vajalikkus ka strateegiast „Säästev Eesti 21“: viimase visiooni järgi on aastaks 2030 eesti identiteet „saanud valdavaks ja hinnatuks, samas on üldlevinud eesti-inglise kakskeelsus, seda ka kõrgkoolides.“ Ingliskeelsuse tagab Eesti lõimumine rahvusvahelise teadus- ja haridusruumiga; kakskeelsuse eesti komponendiks on vaja eestikeelseil õpikul põhinevat kõrgkooliõpet. Sama seisukoht sisaldub ka Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias „Teadmispõhine Eesti 2007–2013“: „Eesti on säilitanud oma identiteedi, hoides ja toetades rahvuslikke ja vaimseid väärtusi.“ Eestikeelseis kõrgkooliõpikuis kasutatav kõrgele tasemele arendatud eesti teaduskeel on üks eesti identiteedi komponente ja rahaliselt hindamatu vaimne väärtus.

„Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015“ kinnitab oma eesmärkide hulgas: „5. **Tagada eestikeelse haridus- ja kultuuriruumi areng.** Tuleb kindlustada eestikeelse kõrgharidusliku õppe jätkumine ja areng Euroopa avatud haridusruumis. Eesmärk on, et kõigis õppesuundades saab eestikeelset kõrgharidust kõigil õppeastmetel.“ Eesmärgi täitmist konkretiseeritakse strateegia tegevussuunas 3 (Õppekavaarendus ja rahvusvahelistumine“: „9. Kooskõlas „Eesti keele arendamise strateegiaga (2004–2010)“ toetatakse eestikeelsete kõrgkooliõpikute ja õppevahendite koostamist, käivitades sh Haridus- ja Teadusministeeriumi eestikeelsete kõrgkooliõpikute ja oskussõnastike programmid. 10. Erialase eesti keele oskuse parendamiseks lülitatakse õppekavadesse erialane eesti keele õpe vähemalt ühe ainepunkti mahus. Arendatakse eestikeelset õpitarkvara, toetatakse eestikeelsete õppevahendite koostamist.“ Kehtiv „Eesti keele arengukava 2011–2017“ kinnitab jätkuvalt eeltoodud seisukohti eestikeelsete õppevahendite suhtes.

Ka „Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006–2015“ peab vajalikuks eesti teaduskeele arengut ning konstateerib ühe strateegiat läbiva põhimõttena: „Eesti kõrghariduse avamisel ning rahvusvahelise mõõtme toomisel igasse õppekavasse peame tagama eesti keele säilimise esmase kõrgkoolides kasutatava õppe- ja teaduskeelena.“ Omal viisil hõlbustab EKÕ Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumist, sest strateegia järgi „Võõrkeelsete õppekavade avamise eelduseks on eestikeelse õppe kättesaadavus kõikides õppesuundades kõrghariduse kahel esimesel astmel.“ Viimane seisukoht kinnitab selgelt eestikeelsete kõrgkooliõpikute olemasolu vajadust.

Riiklik programm „Eestikeelne terminoloogia 2013–2017“ (koostamisel) on üks EKÕ eeldusi, viimane loob aga võimaluse selle tulemuste rakendamiseks. Terminoloogiaprogrammi toetusel arendatakse eestikeelset oskussõnavara, mida kasutatakse kõrgkooliõpikute kirjutamisel. Kõrgkooliõpikute programmi loodud eeldustel väljaantavad õpikud neis fikseeritava sõnavaraga toetavad terminoloogiaprogrammi üht tegevust, väitekirjade eestikeelsete resümee kirjutamist.

¹ „Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010. Elluviimine 2009–2010“ . – Seiredokument HTMi kodulehel.

2.2. Eesmärk

Riikliku programmi „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013–2017“ eesmärk on soodustada eestikeelse teadusterminoloogia arendamist, levitamist ja kinnistamist, kõrgkoolides eestikeelsete õppematerjalide kasutamist ja selle kaudu eestikeelset õppetööd ning eesti keeles publitseerimise väärtustamist. Programmi tulemusena luuakse eeldused heas eesti keeles õpikute kasutuselevõtuks (vähemalt 50 õpikut – lõplik arv sõltub loodavate õpikute mahust ja maksumusest) kaheksas kogu teadustemaatikast katvas valdkonnas.

2.3. Programmiga seonduvad riskid

EKÕt ja selle elluviimist ohustab üleilmastumise süvenemine ja asjaolu, et jätkuvalt arenevad hoiakud, mis ei mõista ega tähtsusta piisavalt eesti keele kui teaduse ja kõrghariduse keele edendamise ja kasutamise vajadust (lialt on levinud arvamus kõrghariduse paratamatust võõrkeelestumisest). Sellise arengu peatamiseks või aeglustamiseks tuleb kõikides keelekasutust mõjutavates ringkondades – nii akadeemilistes kui ka poliitilistes – teha pidevat, aktiivset ja hästi põhjendatud selgitustööd, et tagada arusaamine eesti teaduskeele olemasolu ja kasutamise tähtsusest ning eeldustest ja selle arendamise tagajärgedest.

Oluline hulk riske, eelkõige võimalike autorite ning programmi tingimustele vastavate ekspertide vähesusega seonduvaid, tuleneb eesti keeleruumi väiksusest. Mõningal määral on neid riske võimalik maandada, laiendades programmi võimalustest informeeritavate ringi ning leides võimalusi motivatsiooni tõstmiseks.

Riskiks on ka nõutava tasemega käsikirjade lepingujärgseks tähtjaks mittevalmimine. Riski maandamist soodustab kõrgkoolide hõlmamine toetuslepingute partneriteks ning sellega seoses nende vastutuse oluline suurendamine.

3. Programmi tegevused

3.1. Valdkonna- ja käsikirjakavandikonkursside korraldamine

Konkursid toimuvad Sihtasutuse Archimedes, avalike kõrgkoolide, EBSi, valdkondlike ekspertkomisjonide ja EKÕ juhtkomitee koostöös järgmise korra kohaselt:

- 1) august: SA Archimedes saadab avalike kõrgkoolide õppeprorektoritele, EBSi rektorile ja rakenduskõrgkoolide rektorite nõukogu esimehele kirja ettepanekuga esitada 1,5 kuu jooksul valdkondlike ekspertkomisjonide (8) esimeestele pingereastatud taotlused valdkondade vajaduse kohta eestikeelsete kõrgkooliõpikute kirjutamiseks; aktsepteeritakse neid taotlusi, mis on allkirjastatud kõrgkooli nimel;
- 2) november: valdkondlikud ekspertkomisjonid valivad esitatud taotluste hulgast välja ja pingereastavad kuni 3 õpikuvajadusega valdkonda, arvestades õpiku kasutajate hulka, valmimisaega, maksumust, viimase kõnealuse temaatikaga eestikeelse õpiku ilmumise aega ja teisi tegureid;
- 3) detsember: juhtkomitee, toetudes ekspertkomisjonide ettepanekutele, kuulutab välja konkursi 8 valdkonna 16 õpikukavandi (igas valdkonnas 2 kavandit) saamiseks tähtajaga jaanuari lõpp; taotlused õpiku koostamise ja väljaandmise lepingu sõlmimiseks esitatakse SA Archimedes kaudu valdkondlikele ekspertkomisjonidele kõrgkooli nimel, koostatuna kõrgkooli ja autori koostöös, ning need peavad sisaldama õpiku koostamist kureeriva(te) kõrgkooli(de) nime(sid), autori(te) nime(sid), õpiku pealkirja (tõlkeõpiku korral tuleb näidata, kas tõlke litsents on omandatud või omandamisel ning kes on originaali litsentsi omanik), käsikirja kavandatavat valmimisaega, mahtu, võimalikku kasutajate arvu, sisukorda ning ühe tervikliku osa näidist;
- 4) veebruar: iga valdkondlik ekspertkomisjon valib retsensentide arvamustele toetudes välja, pingereastab ning esitab juhtkomiteele kuni kaks taotlust;

- 5) märts: juhtkomitee valib esitatud taotluste hulgast välja ühe iga valdkonna kohta (8) ja vähemalt 2 oma äranägemisel ning soovib sihtasutusel Archimedes sõlmida lepingud nimetatud õpikute koostamise ja viimistlemise toetuse saamiseks taotluse esitanud kõrgkooli ja autoriga; kui mõnes valdkonnas sobiva tasemega taotlust ei ole, võib juhtkomitee otsustada toetada täiendavalt mõne teise valdkonna taotlust. Rahaliste vahendite olemasolul võib juhtkomitee suurendada lepingu sõlmimiseks soovitatavate taotluste arvu;
- 6) juuni: SA Archimedes sõlmib lepingud toetatavate õpikuprojektide elluviimiseks.

3.2. Käsikirjade koostamise ja viimistlemise toetamine.

EKÕ juhtkomitee volitusel sõlmib SA Archimedes õpikukavandi konkursi võitnud kõrgkooli ja autoriga 3-poolse lepingu õpiku koostamiseks ja väljaandmiseks. Lepinguga määratakse riikliku toetuse summa, käsikirja koostamise ja retsenseerimise, autoriõiguse ning toetuse ülekandmise ja vajadusel tagasimaksmise tingimused, õpiku valmimisest teavitamise nõuded, kõrgkooli tagatav müügihind, lepingu kontaktsikud, samuti lepingu elluviimiseks vajalikud muud poolte õigused ja kohustused. Programmi vahenditest ei toetata trükikulude katmist.

Lepingu partneriks oleval kõrgkoolil on kohustus esitada valminud käsikiri valdkondlikule ekspertkomisjonile, kes korraldab selle kõrgkoolist sõltumatu retsenseerimise. Positiivse hinnangu korral teeb juhtkomitee SA-le Archimedes ettepaneku kogu toetus kõrgkoolile välja maksta ning kõrgkoolil pärast retsensioonides osutatud vigade parandamist õpik vastavalt lepingu tingimustele välja anda. Negatiivse retsensiooni puhul teeb valdkondlik ekspertkomisjon ettepaneku käsikiri tagasi lükata ja ettemaksusumma vastavalt lepingule tagasi nõuda.

Käsikirja riikliku toetuse suuruse lepib SA Archimedes kõrgkoolidega kokku EKÕ juhtkomitee määratud, käsikirja mahtu arvestavate piirmäärade järgi.

3.3. Tõlkeõpikute koostamine ja viimistlemine

Tõlkeõpikute koostamine ja viimistlemine toimub analoogiliselt originaalõpikute koostamise ja viimistlemisega, v.a vajadus esitada toetuse saamise lepingu sõlmimisel tõlke litsents, milles on kirjeldatud kõiki õpiku tõlkimise, väljaandmise ja kasutamise tingimusi. Tõlkeõpikute puhul tuleb käsikirjakavandite konkursile esitada tõlke ühe tervikliku osa näidis koos originaaltekstiga.

3.4. e-õpikute koostamine ja viimistlemine

e-õpikutel on mh järgmised liigid: pdf, veebipõhine, kindlal platvormil või e-lugerites paiknevad. e-õpikute koostamise, viimistlemise ja väljaandmise lepingutes täpsustatakse nende avaldamise, levitamise, kasutamise ja täiendamise kord ning autori ja säilitaja teised õigused ja kohustused. Programmi raames töötatakse SA Archimedes poolt moodustatavas ekspertide töörühmas välja e-õpikute kättesaadavuse reguleerimise alused ning vastavasisuline ettepanek esitatakse juhtkomiteele kinnitamiseks ning Haridus- ja Teadusministeeriumile heakskiitmiseks.

3.5. Õpikukäsikirjade koostamise stimuleerimine

Õpikukäsikirjade koostamist stimuleeritakse EKÕ raames aasta parima eestikeelse kõrgkooliõpiku konkursi kaudu. Konkursile, mille vastavalt EKÕ juhtkomitee kinnitatud statuudile kuulub välja SA Archimedes, võivad hinnatava aasta jooksul ilmunud õpikuid (nii EKÕ raames kui ka väljaspool seda) esitada Eesti Teaduste Akadeemia või selle allasutused, avaõiguslikud ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid või nende struktuuriüksused, mittetulundusasutused ja eraisikud (k.a õpiku autor või tõlkija). Auhinna(d) määrab programmi juhtkomitee ettepanekul haridus- ja teadusminister ning see/need antakse kätte avalikult emakeelepäeva ürituste raames.

EKÕ juhtkomitee teeb kõrgkoolidele ettepanekuid eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamist ja väljaandmist soodustava teaduspoliitilise keskkonna loomiseks.

3.6. Teavitustegevus

EKÕst teavitamise olulisimaks vormiks lisaks käsikirjakonkurssidest teavitamisele on programmi toel ilmunud õpikute avalikud esitlused ning üldsuse informeerimine nendest muul moel (pressiteated, retsensioonid, intervjuud, seminarid jne). Teavitustegevuse eest vastutab SA Archimedes.

Aasta jooksul ilmunud eestikeelsete kõrgkooliõpikute konkursi kokkuvõtted esitab programmi juhtkomitee esindaja emakeelepäeva ürituste raames ning sellest informeeritakse massiteabevahendeid.

4. Programmi juhtimine ja elluviimine

4.1 Programmi rahastaja

Programmi rahastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvest.

4.2 Programmi haldamine ja juhtimine

Programmi haldamine toimub Haridus- ja Teadusministeeriumi ning EKÕ rakendusüksuseks oleva Sihtasutuse Archimedes vahel sõlmitud lepingu alusel.

Sihtasutusel Archimedes on järgmised ülesanded:

- 1) Koostada (vajadusel ekspertide tööühmi moodustades) programmi elluviimiseks vajalikud juhendid, tüüplepingud ja teised dokumendid,
- 2) sõlmida lepingud programmi partneritega,
- 3) sooritada lepingute alusel maksed programmi elluviimiseks,
- 4) koostada programmi täitmise aruanded,
- 5) täita korralduslikke ülesandeid.

SA Archimedes lähtub oma tegevuses Haridus- ja Teadusministeeriumi suunistest ning EKÕ juhtkomitee otsustest, juhtkomitee toetub oma otsuste tegemisel valdkondlike ekspertkomisjonide ettepanekutele. Juhtkomitee ettepanekul määrab SA Archimedes programmi koordineerija.

4.3. Programmi juhtkomitee

EKÕ tegevuste eesmärgipäraseks elluviimiseks moodustab haridus- ja teadusminister programmi juhtkomitee ning nimetab juhtkomitee esimehe. Juhtkomitee liikmed nimetatakse programmi kestuse ajaks ja neid saab vahetada haridus- ja teadusministri käskkirjaga. Juhtkomitee liige peab olema erapooletu ega tohi olla lähedalt seotud toetust taotleva kõrgkooli ega kavandatava õpiku autoriga. Juhul kui selgub huvide konflikt, taandab vastav juhtkomitee esindaja end konfliktiga seotud küsimuse arutamisest.

Juhtkomiteel on järgmised ülesanded:

- 1) kinnitada EKÕ ellurakendamiseks vajalikud juhendid, statuudid ja korrad, sh õpikute koostamise ja kättesaadavuse reguleerimise rahastusmudelid (k.a *open accessi* võimalikud variandid) ning lepinguvormid;
- 2) moodustada valdkondlikud ekspertkomisjonid;
- 3) teha SAle Archimedes ettepanekud (valdkondlike ekspertkomisjonide soovitusi silmas pidades) õpikukäsikirjade konkursside väljakuulutamiseks;
- 4) valida valdkondlike ekspertkomisjonide ettepanekute alusel toetatavad õpikuprojektide taotlused ja anda SAle Archimedes volitused käsikirjade koostamise ja väljaandmise lepingute sõlmimiseks;
- 5) teha valdkondlike ekspertkomisjonide ettepanekutele toetudes SAle Archimedes ülesandeks soovitada kõrgkoolidel käsikirjad avaldada vastavalt SAGA Archimedes sõlmitud lepingute tingimustele;

- 6) teha Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepanekuid EKÕ finantseerimiseks;
- 7) teha SAle Archimedes ettepanek aasta parima kõrgkooliõpiku konkursi väljakuulutamiseks, valida valdkondlike ekspertkomisjonide soovitudele toetudes aasta parim(ad) kõrgkooliõpik(ud), teha haridus- ja teadusministrile ettepanek auhinna suuruse ning laureaadi määramiseks;
- 8) koostada ja korrigeerida programmi rakendusplaani, lähtudes mh SA Archimedes ettepanekutest;
- 9) teha koostööd avaõiguslike kõrgkoolide ja rakenduskõrgkoolidega kõrgkoolide eestikeelsete õpikutega varustatuse selgitamiseks;
- 10) levitada teavet EKÕ, selle eesmärkide ja tulemuste kohta, anda SAle Archimedes suuniseid samasisuliseks tegevuseks;
- 11) kinnitada SA Archimedes aruanne EKÕ elluviimise kohta Haridus- ja Teadusministeeriumile;
- 12) teha vajadusel ettepanek EKÕ korrigeerimiseks ja töötada välja EKÕ jätkuprogramm.

4.4. Valdkondlikud ekspertkomisjonid

Valdkondade õpikuvajaduse selgitamiseks, juhtkomitee teavitamiseks käsikirjade koostamise ja väljaandmise vajadusest, käsikirjakavandite ja käsikirjade retsenseerimise korraldamiseks ning aasta parima kõrgkooliõpiku valimise ettepaneku tegemiseks moodustab juhtkomitee kaheksa (8) valdkondlikku ekspertkomisjoni järgmiste valdkondade jaoks 1) täppisteadused, 2) keemia ja molekulaarbioloogia, 3) tehnikateadused, 4) arstiteadus, 5) geo- ja bioteadused, 6) põllumajandusteadused, 7) sotsiaalteadused, 8) humanitaarteadused. Ekspertkomisjoni liikmed peavad olema erapooletud ega tohi olla otseselt seotud toetuse taotlejate ega õpiku autoriga. Juhul kui selgub huvide konflikt, taandab ekspertkomisjoni liige end konfliktiga seotud küsimuse arutelust.

Valdkondlikel ekspertkomisjonidel on järgmised ülesanded:

- 1) hinnata kõrgkoolide poolt esitatud õpikute väljaandmisvajaduse ettepanekuid;
- 2) korraldada konkursi käigus esitatud õpikukavandite retsenseerimine, hinnata neid vastavalt juhtkomitee poolt ette antud kriteeriumidele ning retsensioonidele ja positiivse hinnangu korral teha juhtkomiteele ettepanek õpiku koostamise algatamiseks;
- 3) korraldada käsikirjade retsenseerimine ja teha juhtkomiteele ettepanek soovitada SA Archimedes kaudu lepingupartnerist kõrgkoolil õpik välja anda või sellest loobuda;
- 4) selgitada oma valdkonna aasta parim eestikeelne kõrgkooliõpik ja teavitada sellest juhtkomiteed;
- 5) osaleda kutsutuna juhtkomitee koosolekul.

5. Programmi rahastamine

5.1. Üldpõhimõtted

Programmi vahenditest rahastatakse järgmisi valdkondi indikatiivselt järgmises proportsioonis:

- 1) õpikukavandite konkursside korraldamine – 5,0%,
- 2) käsikirjade koostamine ja viimistlemine – 77,0%,
- 3) käsikirjade retsenseerimine – 8%,
- 4) õpikukirjutamise stimuleerimine – 1%,
- 5) SA Archimedes üldkulud, sh koordineerija töötasu – 9%.

2008–2012. a programmi raames ette nähtud tulemuste saavutamiseks ning võetud kohustuste (juba alustatud õpikute käsikirjade koostamine ning väljaandmine) täitmiseks on vajalik näha ette kokku 254 000 euro ulatuses rahalisi vahendeid EKÕs 2013. ja 2014.aastal, millega tagatakse õpikute keskmise ilmumistempo (10 õpikut aastas) jätkumine. Sarnaselt varasema programmiga toimub EKÕ kehtivusajal sõlmitud lepingute täitmine osaliselt väljaspool programmi kehtivusaega, mida on EKÕ hinnangulise eelarve koostamisel arvestatud.

Juhtkomiteel on õigus rahastamise üldisi proportsioone, v.a p 4, muuta vastavalt käsikirjade valmimisele ning programmi elluviimisel tekkinud vajadustele.

5.2. Rakendusplaani koostamine

Programmi rakendusplaani koostatakse aastateks 2013–2014 ja 2015–2017. Rakendusplaani korrigeeritakse igal aastal vastavalt HTMi eelarves EKÕle eraldatud vahenditele.

5.3. Programmi rahastamise plaan 2013–2017

2013. ja 2014. aastal toimub programmi rahastamine 212 314 euro ulatuses kummalgi aastal. Eelarveliste võimaluste olemasolul programmi rahastamine aastail 2015–2017 kasvab. EKÕ hinnanguline eelarve esitatakse lisa 1.

6. Programmi aruandlus ja hindamine

Programmi elluviimist hinnatakse igal aastal eelkõige HTMi ja SA Archimedes vahel sõlmitud toetuse kasutamise lepingu aruande kaudu. SAle Archimedes on selle aruande koostamisel aluseks kõrgkoolide poolt esitatavad käsikirjade koostamise ja väljaandmise toetamise lepingute täitmise aruanded.

EKÕ elluviimise tulemusi analüüsitakse iga-aastastel EKÕ juhtkomitee ja kõrgkoolide ühisseminaril ning programmi lõpul toimival konverentsil.

Programmi raames loodud ning välja antud õpikute kasutamist hinnatakse kõigepealt 1 aasta möödumisel õpiku väljaandmisest ning teistkordselt 2 aastat pärast õpiku väljaandmist. Lisaks müüdü ja laenuatutud raamatute arvulisele analüüsile viiakse läbi kvalitatiivne uuring õpikute kasutajate (üliõpilased, õppejõud) hulgas hindamaks loodud eestikeelse kõrgkooliõpiku mõju kõrghariduse omandamisel. Kirjeldatud seire ja hindamise tellib SA Archimedes kõrgkoolidelt ning esitab vastavasisulise aruandluse Haridus- ja Teadusministeeriumile aruande osana.

Riina Koolmeister
keeleosakonna asejuhataja
osakonnajuhataja ülesannetes

Programmi hinnanguline eelarve 2013-2017

Programmi eesmärk on koostada aastatel 2013–2017 vähemalt 50 eestikeelset kõrgkooliõpiku käsikirja

Jrk	Rahastusvaldkond	Kulud
1	50 õpikukäsikirja koostamis- ja viimistluskulud (77%), ä 17 873,67	893 683,28
2	Tugikulud kokku (23%)	266 944,35
2.1	Õpikukavandite konkursside korraldamine (5%)	58 031,39
2.2	Käsikirjade retsenseerimine (8%)	92 850,21
2.3	Õpikukirjutamise stimuleerimine (1%)	11 606,27
2.4	SA Archimedes üldkulu (9%)	104 456,48
3	EKÕ 2013–2017 hinnanguline kogumaksumus	1 160 627,63
4	2008–2012 programmi jätkutegevused	254 000,00
5	Kogu rahastusvajadus (2013– 2019)	1 414 627,63
6	Keskmine rahastusvajadus aastas	202 089,67

ÜHE ÕPIKU KESKMINE MAKSUMUS (hinnanguline)	
Käsikirja loomine ning viimistlemine	17873
Programmi muud kulud 1 õpiku kohta (sh retsenseerimiskulu EUR 1600)	5340
KOKKU ühe õpiku maksumus programmis	23213

MÄRKUSED:

- 1) programmi raames koostatakse vähemalt 50 eestikeelse kõrgkooliõpiku käsikirja ja tagatakse nende levitamine;
- 2) õpiku maksumus sõltub selle valdkonnast, mahust ning formaadist (tavaline pdf-versioon või interaktiivne e-lahendus (hinnanguliselt vahemikus EUR 11300 - 17873,67));
- 3) programmi muude kulude alla kuuluvad: õpikukavandite konkursside korraldamine, käsikirjade retsenseerimine, õpikukirjutamise stimuleerimine, SA Archimedes üldkulud, sh koordineerija, raamatupidaja ning juristi töötasu;
- 4) iga-aastase aruandluse käigus hindab juhtkomitee programmi tegevusi ning kulusid ja esitab järgmise aasta eelarve ettepaneku HTMile.

R. Koolmasjer

Riikliku programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine 2008–2012“ õpikute kuluarvestus (seisuga 9. mai 2013)

EKÕ 2008-2012		PROGRAMMI KULUD						KIRJASTUSTE MÜÜGITULUD (ei ole programmi osa)	
		lk arv lepingus	Käsitajatoetus €	Tiraaž	Kirjastuskulu	Retsenseerimise kulu	Programmi toetus kokku	hinnanguline müügitulu kirjastuslepingu piirhinnaga	hinnanguline müügitulu raamatupoodide müügihindadega
Renate Pajusalu	Sõna ja tähendus	170	3 195,58 €	800	5 456,00 €	1 218,48	9 870,06 €	6 400,00 €	5 652,40 €
Ain Raal	Farmakognoosia	460	7 733,31 €	1000	12 654,51 €	2 899,43	23 287,25 €	6 000,00 €	4 881,50 €
Arvet Pedas	Harilikud diferentsiaalvõrrandid	500	7 988,96 €	400	6 700,00 €	1 561,29	16 250,25 €	2 400,00 €	1 952,60 €
Arvo Ots	Soojustehnika	570	9 107,41 €	500	8 947,63 €	1 713,33	19 768,37 €	9 500,00 €	11 500,00 €
Peeter Burk	Keemia põhialused	1200	28 121,13 €	1000	8 200,00 €	2 712,66	39 033,79 €	50 000,00 €	50 000,00 €
Mati Väljas	Analüütiline geomeetria	360	8 819,81 €	300	4 600,00 €	1 257,14	14 676,95 €	5 700,00 €	6 900,00 €
Andres Lahe	Ehitusmehhaanika	600	13 101,89 €	300	5 600,00 €	1 594,11	20 296,00 €	5 700,00 €	8 169,00 €
Jaak Järv	Orgaanilised polümeerid	300	7 669,40 €	500	6 400,00 €	852,46	14 921,86 €	6 000,00 €	1 500,00 €
Margus Puusepp	Suuline tõlge	500	11 504,10 €	800	5 200,00 €	1 407,66	18 111,76 €	8 000,00 €	9 354,80 €
Arne Lepp	Inimese anatoomia	600	13 101,89 €	1000	5 600,00 €	1 594,11	20 296,00 €	10 000,00 €	8 840,00 €
Toivo Järvis	Veterinaarparasitoloogia	800	16 297,47 €	750	9 587,10 €	1 966,95	27 851,52 €	22 500,00 €	19 305,00 €
Leif Kalev	Politoloogia ja valitsemise alused	400	9 586,75 €	1000	4 690,71 €	1 344,06	15 621,52 €	25 000,00 €	16 835,00 €
Kalev Pärna	Tõenäosusteooria algkursus	220	5 624,23 €	1000	4 300,00 €	885,66	10 809,89 €	5 000,00 €	6 000,00 €
Ain Heinaru	Geneetika	850	17 096,37 €	2000	10 000,00 €	1 603,44	28 699,81 €	50 000,00 €	50 000,00 €
Kalju Kenk, Jüri Kirs	Insenerimehhaanika alused	850	17 096,37 €	300+300	6 700,00 €	2 060,16	25 856,53 €	11 400,00 €	9 402,00 €
Ingrid Mesila	Patoanatomia	400	9 586,75 €	1000	5 500,00 €	1 314,45	16 401,20 €	25 000,00 €	25 000,00 €
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	NANDA	440	10 353,69 €	300	4 900,00 €	1 295,82	16 549,51 €	9 000,00 €	9 000,00 €
Haldja Viinalass	Loomakasvatust	610	13 261,67 €	600	5 700,00 €	1 612,77	20 574,44 €	12 000,00 €	12 000,00 €
Enno Reinsalu	Eesti mäendus	200	5 112,93 €	500	3 835,00 €	909,78	9 857,71 €	8 500,00 €	10 760,00 €
Peeter Puusepp	Üldalgebra alused	370	9 011,54 €	300	4 600,00 €	1 165,32	14 776,86 €	3 900,00 €	4 890,00 €
Rein Laaneots	Metroloogia	330	8 244,60 €	300	4 600,00 €	1 483,20	14 327,80 €	4 500,00 €	5 640,00 €
Enn Ernits	Koduloomade anatoomia	850	17 096,36 €	600	6 700,00 €	2 060,16	25 856,52 €	18 000,00 €	19 305,00 €
KESKMISELT 1 ÕPIKU KOHTA		526	11 305,10 €		6 385,04 €	1 568,75 €	19 258,89 €		

Märkused tabelile:

värvivalik viitab tõlkeõpikutele
 Programmi juhtimiskulud ei ole arvestuses lisatud
 Valimis on EKÕ 2008-2012 õpikud, mille kohta on vajalikud võrreldavad andmed olemas/leitavad (andmed seisuga 09.05.2013)

☞ Koolmees Jev